

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра садово-паркового та лісового господарства**

«Затверджую»

Завідувач кафедри

_____ (Т.І. Мельник)
« ___ » _____ 201__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП 12 Навчальна практика «Лісівництво»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність: 205 Лісове господарство
(код і назва спеціальності)

факультет Агротехнологій та природокористування
(назва інституту, факультету, відділення)

2019 – 2020 навчальний рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –	Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство Напрямок підготовки	Вибіркова	
Модулів – 1			
Змістових модулів –	Спеціальність: 205 "Лісове господарство"	Рік підготовки:	
		2018-2019-й	
Загальна кількість годин – 12		Курс	
		3-й, 1-й с.т.	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	Освітній ступінь: бакалавр	Семестр	
		5-й, 1-й с.т.	
		Лекції	
		Практичні	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		Індивідуальні завдання:	
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

«Лісівництво» – навчальна дисципліна для підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» зі спеціальності 205 "Лісове господарство".

Предметом вивчення навчальної дисципліни є системи та способи рубок головного користування та рубок формування і оздоровлення лісів, їх застосування в умовах України задля вирощування цінних та високопродуктивних лісів майбутнього, а також комплекс заходів щодо підвищення продуктивності лісів.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Лісівництво» є: вивчення теоретичних основ та методів формування лісових насаджень, особливостей їхнього застосування на практиці по відношенню до різних об'єктів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Лісівництво» є: підготовка фахівців лісового господарства з питань застосування різних способів рубок стиглого лісу в лісах України з метою більш бережливого відношення до природи лісових насаджень, формування лісових насаджень із молодого віку до віку

стиглості, оскільки ці знання безпосередньо використовуються під час виконання службових обов'язків.

Як результат вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- лісівницькі поняття;
- закономірності формування лісів;
- види користування лісом, народногосподарське значення лісів, поділ лісів на групи та особливості ведення господарства в лісах різних груп;
- системи та способи головних рубок;
- технологічні схеми рубок, що зменшують шкідливий вплив на природу лісу та довкілля;
- теоретичні основи рубок догляду за лісом, види рубок, способи та технології їх проведення в різних за віком лісом насадженнях;
- ознаки дерев, що підлягають санітарній рубці, види санітарних рубок;
- типи лісопаркових ландшафтів, способи їх формування в зелених зонах міст;
- поняття продуктивності лісів, види продуктивності та шляхи її підвищення.

вміти:

- призначити спосіб головної рубки з встановленням основних організаційно-технічних показників у відповідності з Правилами рубок;
- встановити потребу насаджень в рубках догляду, відвести ділянку під рубку догляду з оформленням необхідної документації;
- здійснювати керівництво роботами по технологічному облаштуванню ділянки або групи ділянок при концентрації рубок догляду;
- здійснювати керівництво роботами по проведенню рубок догляду;
- провести освідчення місць рубок з оформленням акта.

3. Програма навчальної практики

(Затверджено Вченою Радою СНАУ, протокол № 7 від 26.12.2018 р.)

Модуль 1

- 1.1. Вступ. Ліси України. Особливості ведення господарства
- 1.2. Класифікація рубок головного користування
- 1.3. Вибіркові рубки. Наближене до природи лісівництво
- 1.4. Суцільні рубки
- 1.5. Поступові рубки

4. Теми та план практики

№ п/п	Тема та зміст заняття	Обсяг годин
1	МОДУЛЬ 1	
1.1	Інструктаж з техніки безпеки. Мета і завдання практики. Вимоги до оформлення матеріалів практики. Вступ. Ліси України. Особливості ведення господарства. <i>Зміст завдання:</i> ознайомитися з характеристикою лісів України. та особливостями лісового господарства України.	4
1.2	Класифікація рубок головного користування. <i>Зміст завдання:</i> вивчення класифікації рубок головного користування. Ознайомлення з категорією лісів, у яких дозволено проведення рубки головного користування.	2
1.3	Вибіркові рубки. Наближене до природи лісівництво. <i>Зміст завдання:</i> визначення переваг та труднощів застосування вибіркової системи рубок головного користування.	2
1.4	Суцільні рубки. <i>Зміст завдання:</i> Вивчити де застосовують суцільно-лісосічних рубок в лісах залежно від категорій і лісорослинних зон України. Ознайомитися з перевагами та труднощами застосування суцільної системи рубок головного користування.	2
1.5	Поступові рубки <i>Зміст завдання:</i> ознайомлення з класифікацією способів поступових рубок. Перспективи застосування рівномірно-поступових рубок в лісах рекреаційного призначення.	2
	Разом:	12

5. Методи навчання

1. За джерелом знань:

1.1. *Словесні:* розповідь, пояснення, інструктаж.

1.2. *Наочні:* демонстрація, спостереження.

2. За характером логіки пізнання.

2.1. *Аналітичний.*

3. За характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів.

3.1. *Репродуктивний.*

3.2. *Пояснювально-демонстративний.*

4. Активні методи навчання - екскурсії, заняття на виробництві.

6. Методи контролю

В процесі проведення практики поточний контроль здійснюється в наступних формах:

Форми контролю	Терміни контролю
перевірка звіту з практики	в кінці практики
перевірка щоденнику	по ходу та в кінці практики
залік	в кінці практики

Вимоги до звіту

Кожен студент у кінці практики зобов'язаний представити: **звіт з практики**, у якому повинна бути коротко і конкретно описана виконана студентом робота в період практики; який перевіряється, затверджується керівником практики і зберігається на кафедрі. Оформлений на папері формату А4, обсяг 3-5 сторінок друкованого тексту, повинен мати наскрізну нумерацію сторінок, поточні щоденні записи та висновки.

Підведення підсумків практики

Підсумки навчальної практики підводяться у процесі складання студентом заліку керівнику практики.

Студенти, які виконали всі завдання згідно програми практики, оформили відповідно всім вимогам звіт, отримують залік в останній день практики.

Студент, який не виконав програму практики і отримав менш ніж 60 балів при складанні заліку, направляється на практику вдруге в період канікул або відраховується з навчального закладу.

Результати складання заліку заносяться до екзаменаційної відомості, проставляються у заліковій книжці студента і журналі обліку успішності.

7. Розподіл балів, які отримують студенти

Навчальна практика складається з 1 модуля. За кожний вид контролю студент отримує бальні оцінки, які сумуються в межах модулю і виступатимуть надалі складовою загальної бальної оцінки.

Рейтингова оцінка (РО) модульного контролю складається з:

РО вступ. Ліси України. Особливості ведення господарства - до 20 балів;

РО класифікація рубок головного користування - 20 балів;

РО вибіркові рубки. Наближене до природи лісівництво - до 20 балів;

РО . Суцільні рубки - до 15 балів;

РО Поступові рубки - 15 балів;

РО оформлення звіту практики - 10 балів.

Підсумкова оцінка визначається шляхом переводу викладачем сумарного модульного балу з дисципліни у традиційну академічну оцінку національної шкали.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Методичне забезпечення

- 1.Свириденко В.Є. Лісівництво: Підручник. / В.Є. Свириденко, О.Г. Бабіч, Л.С. Киричок / За ред. В.Є. Свириденка. – К.: Арістей, 2008. – 544 с.
- 2.Свириденко В.Є. / В.Є. Свириденко, Л.С. Киричок, О.Г. Бабіч, А.О. Бондар. Практикум з лісівництва: Навчальний посібник / За ред. В.Є.Свириденка. – К.: Арістей, 2011. – 468 с.
- 3.Свириденко В. Є. Лісівництво. Цикл лекцій: навчальний посібник / В. Є. Свириденко. - К. : Арістей, 2007. - 391 с.

9. Рекомендована література

Основна

- 1.Закон України “Про внесення змін до Лісового кодексу України” // Голос України. – 2006. – № 59 (3809). – 31 берез.
- 2.Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 р. № 761. – 20 с.
- 3.Про затвердження Правил рубок головного користування в гірських лісах Карпат: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.10.2008 р. № 929. – 11 с.
- 4.Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2007 р. № 733. – 22 с.
- 5.Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2007 р. № 724. – 8 с.
- 6.Грегори МакГі. Лісовий екосистемний менеджмент: нова парадигма для збереження лісового біорізноманіття. Науковий огляд. Адаптація: В.В. Гуменюк, Є.О. Кременецька. – Всесвітній фонд охорони природи (WWF) в Україні : ТОВ «Статус Профі», 2019. – 39 с.
- 7.ДСТУ 3404-96 Лісівництво. Терміни та визначення.

- 8.ДСТУ 4904-2007 Лісокористування рекреаційне. Терміни та визначення понять. – К.: Держспоживстандарт України, 2010. – 28 с.
- 9.Лісотаксаційний довідник / [за ред. С. М. Кашпора, А. А. Строчинського]. – Київ : Видавничий дім Вініченко, 2013. – 496 с.
- 10.Наближене до природи та багатофункціональне ведення лісового господарства в Карпатському регіоні України та Словаччини. Посібник / За ред. докт. біол. наук, проф. Г.Т. Криницького і канд. с.-г. наук, доц. М.В. Чернявського // Автори: Г.Т. Криницький, М.В. Чернявський, Ю.Ю. Дербаль, І.В. Делеган, С.І. Міклуш, В.І. Парпан, В.В. Лавний, Ю.С. Шпарик, Я.В. Генік, М.М.Рековець, В.Л. Коржов, М.Б. Шпільчак, О.І. Каспрук, Є.О. Кременецька, В.І. Ревуцький, Р. Бруханік, З. Сарвашова, П. Яловіар. – Дрогобич: ПП «Коло», 2014. – 278 с.
- 11.Правила рубок головного користування. – К.: Державний комітет лісового господарства України, 2010. – 12 с.
- 12.Свириденко В.Є. Лісівництво: Підручник. / В.Є. Свириденко, О.Г. Бабіч, Л.С. Киричок / За ред. В.Є. Свириденка. – К.: Арістей, 2008. – 544 с.
- 13.Свириденко В.Є. / В.Є. Свириденко, Л.С. Киричок, О.Г. Бабіч, А.О. Бондар. Практикум з лісівництва: Навчальний посібник / За ред. В.Є.Свириденка. – К.: Арістей, 2011. – 468 с.
- 14.Сортиментные таблицы для таксации леса на корню / Минлесхоз УССР. – К. : Урожай, 1984. – 630 с.
- 15.Українська енциклопедія лісівництва, т.1. Абіотичні фактори-Лялечка / Ред. кол. С.А. Генсирука (відпов. ред.) та ін. – Львів.: НАН України, 1999. – 463 с.
- 16.Українська енциклопедія лісівництва, т.1. МАБ-Яцеве / Ред. кол. С.А. Генсирука (відпов. ред.) та ін. – Львів: НАН України, 2007. – Т. 2. – 422 с.
- 17.Iohnd Mathews. Silvicultural Systems. – Oxford: Clarendon Press, 1989. – 284 p.

Додаткова

- 1.Антанайтис В. В. Прирост леса [Изд. второе переработанное] / В. В. Антанайтис, В. В. Загреев. – М. : Лесн. пром-сть, 1981. – 200 с.
- 2.Атрохин В.Г. Рубки ухода и промежуточное лесопользование. / В.Г. Атрохин, И.К. Иевинь. – М.: Агропромиздат, 1985. – 255 с.
- 3.Белов С.В. Лесоводство. / С.В. Белов. Учебн. пособ. для вузов. – М.: Лесн. пром-сть, 1983. – 325 с.
- 4.Бондар А.О. Наближене до природи лісівництво: історія виникнення та розвиток у європейських країнах / А. О. Бондар, Є. О. Кременецька, О. Ю. Чорнобров // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України Серія «Лісівництво та декоративне садівництво». – К., ВЦ НУБіП України, 2013. – Вип. 187, ч.1. – С. 227-233.
- 5.Горшенин Н.М. Лесоводство. / Н.М. Горшенин, А.И. Швиденко – Львов: Вища школа, 1977. – 302 с.
- 6.Довідник з лісового фонду України за матеріалами державного обліку лісів станом на 01.01.2011 року. – Ірпінь, 2012. – 130 с.
- 7.Довідник лісовпорядника / Укладачі: С.Д.Неретін, І.Ф.Чигляев. – Ірпінь: Укрдержліспроєкт, 2008. – 51 с.

8. Інструкція з впорядкування лісового фонду України. Ч. 1. Польові роботи. – Ірпінь, 2006. – 75 с.
9. Інструкція з проведення рубок формування і оздоровлення лісів (проект). – К.: Держлісагенство України, 2009. – 78 с.
10. Кравець П.В. Інституційна розбудова лісової сертифікації в Україні. / П.В. Кравець, П.І. Лакида, Є.О. Кременецька та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – С. 102-199.
11. Кравець П.В. Максимальна площа суцільних лісосік: досвід Європи та пропозиції для України // П. В. Кравець, Є. О. Кременецька // Науковий вісник НАУ. – К.: НАУ, 2008. – Вип. 122. – С. 116-124.
12. Кременецька Є.О. Вплив різних способів та режимів доглядових рубань на фізичні властивості ґрунту в молодих соснових насадженнях / Є. О. Кременецька, В. Є. Свириденко // Науковий вісник: Збірник науково-технічних праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2002. – Вип. 12.3 – С.61-67.
13. Кременецька Є.О. Вплив різних способів доглядових рубань на накопичення та розкладання лісової підстилки у 38-річних мішаних соснових насадженнях штучного походження Дзвінківського лісництва Боярської ЛДС / Є.О. Кременецька, В.Є. Свириденко // Науковий вісник: Стан та тенденції розвитку лісівничої освіти, науки та лісового господарства в Україні. – Львів: УкрДЛТУ. – 2004. – Вип. 14.5 – С.90-95.
14. Кременецька Є.О. Методологічні підходи щодо збереження ключових помешкань лісових тварин під час проведення рубок лісу / Є.О. Кременецька, В.М. Тищенко, А.В. Сагайдак // Лісове та мисливське господарство: сучасний стан та перспективи розвитку. Збірник наукових статей учасників Міжнародної науково-практичної конференції 27-29 листопада 2007 року. Том 1. – Житомир: Державний агроекологічний університет, 2008. – С. 110-114.
15. Кременецька Є. Застосування екологічно збалансованих підходів у дібровах Крижопільщини: теоретичні підходи, практичні надбання, завдання на майбутнє / Є. Кременецька // Лісове господарство Вінниччини. № 8-10 (107-109), 2013. – С. 6-7.
16. Лавриненко Д.Д. Взаимодействие древесных пород в различных типах леса. / Д.Д. Лавриненко– М.: Лесн. пром-сть, 1965. – 248 с.
17. Лісове господарство України. – Київ : Вид-во Державного агентства лісових ресурсів України, 2014. – 17 с.
18. Лісовий кодекс України [із змінами, внесеними згідно із Законом № 1483-VI (1483–17), 9 черв. 2009] // Відом. Верховної Ради України. – 2009. – № 45. – С. 684.
19. Методичні рекомендації з удосконалення системи ведення лісового господарства на основі запровадження лісової сертифікації / [Карпук А.І., Кравець П.В., Розвод С.В., Кременецька Є.О., Тищенко В.М., Морозюк О.В., Шевчук О.В., Чорнобров О.Ю.]; за ред. П.В. Кравця. – К. : Компринт, 2012. – 30 с.
20. Мелехов И.С. Лесоводство. Учебн. для вузов. / И.С. Мелехов. – М.: Агропромиздат, 1989.

- Мигунова, Е.С. Лесоводство и почвоведение : (исторические очерки) / Е. С. Мигунова. - М. : Экология, 1994. – 246 с.
21. Молотков П.И. Букові леса и хазяйство в них / П. И. Молотков. – М.: лесн. Пром.-сть, 1966. – 224 с.
22. Морозов Г.Ф. Избранные труды. / Г.Ф. Морозов – Л.-М.: Лесн. пром-сть, 1970. – 390 с.
23. Наконечный В.С. Возобновление леса в Лесостепи Украины: Лекция. / В.С. Наконечный – К.: УСХА, 1984. – 36 с.
24. Настановлення по рубках догляду в лісах Української РСР. – К.: Урожай, 1971. – 75 с.
25. Нестеров В.Г. Общее лесоводство: Учеб. для студ. вузов. М.-Л.: Гослесбумиздат, 1954. – 656 с.
26. Никонов, М. В. Лесоводство [Электронный ресурс] : учеб. пособие / М. В. Никонов. - СПб : Изд-во "Лань", 2010. - 224 с.
27. Основы лесного хозяйства и таксация леса : учеб пособие. – 3-е изд., испр. и доп. - СПб. ; М. : Краснодар : Лань, 2012. – 432 с.
28. Погребняк П.С. Общее лесоводство. Учебн. пособ. для вузов./ П.С. Погребняк. – М.: Колос, 1968. – 440 с.
29. Сеннов, С. Н. Лесоведение и лесоводство : учебник / С. Н. Сеннов. - 3-е изд., перераб. и доп. - СПб. ; М. ; Краснодар : Лань, 2011. - 336 с.
30. Справочник лесоведа [Эл ресурс] : справочник. - К. : Урожай , 1990. - 296 с.
31. Чернявський М.В. Наближене до природи лісівництво в Українських Карпатах. / М.В. Чернявський, Р. Швіттер, Р.В. Ковалишин та ін. – Львів: Піраміда, 2006. – 84 с.
32. Чернявський М.В. Порадник карпатського лісівника. / М.В. Чернявський, В.І. Парпан, Р.І. Бродович та ін. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2008. – 368 с.
33. Цурик Є. І. Окомірна та вибіркова таксація лісу [Електронний ресурс] : підручник / Є. І. Цурик. - Львів : УкрДЛТУ, 2002. – 240 с.
34. Цурик Є. І. Перелікова таксація лісу [Навчальний посібник] / Цурик Є. І. – Львів : УкрДЛТУ, 2000. – 260 с.
35. Цурик Є. І. Таксаційні ознаки й будови насаджень [Эл ресурс] : підручник / Є. І. Цурик. – Львів : УкрДЛТУ, 2001. – 362 с.
36. Швиденко А. З. Нормативно-справочные материалы для таксации лесов Украины и Молдавии / Швиденко А. З., Строчинский А. А. и др. – К. : 1987. – 560 с.
37. Irland L. Practical economics of forest ecosystem management: the case of the Ukrainian Carpathians, / L. Irland, E. Kremenetska – pp. 180-200. In: Ecological economics and sustainable forest management: developing a transdisciplinary approach for the Carpathian Mountains. Edited by I.P.Soloviy, W.S.Keeton. – Lviv: Ukrainian National Forestry University Press, Liga-Press, 2009. (English)

Інформаційні ресурси

- 1.Выборочно-статистическая инвентаризация и мониторинг лесов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.techinles.org.ua/activity1.php>. – Заголовок з екрану.
- 2.Гульчак В. Державний облік лісів України – підсумки та прогнози / В. Гульчак // Лісовий і мисливський журнал. – 2012. – № 2. – С. 6–8. – http://www.scribd.com/fullscreen/95326540?access_key=key-1s88hed1nbo8bg8o2ikd&allow_share=true&view_mode=scroll.
- 3.Національна інвентаризація лісів України: проблеми, виклики, перспективи / М. Ю. Попков, В. Ф. Сторожук, У. Содерберг, І. Ф. Букша. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.lesovod.org.ua/node/1803>. – Заголовок з екрану.
- 4.Про затвердження Методичних вказівок з відведення і таксації лісосік, видачі лісорубних квитків та огляду місць заготівлі деревини в лісах Державного агентства лісових ресурсів України : наказ Державного агентства лісових ресурсів України № 9, 21 січня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=105085&cat_id=65319. – Заголовок з екрану.
- 5.Санітарні правила в лісах України. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. № 555 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 р. № 756) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/756-2016-%D0%BF>